

Jak to u nas z koleją było, część I

Aktualny numer zeszytów poświęcamy kolei, o której istnieniu w naszej miejscowości przypominają kolejne pociągi wywożące węgiel z kopalni **Budryk**, a przecież 130-letnia obecność tego środka transportu miała duży wpływ na rozwój **Ornontowic**.

Historia kolei żelaznych z napędem parowym rozpoczęła się w **Anglii** w 1825 roku, kiedy to otwarto pierwszy odcinek z pociągiem pasażerskim ze **Stockton** do **Darlington**. Dziesięć lat później pierwsze takie połączenie pojawia się na terenie **Niemiec**, kiedy uruchomiono linię **Norymberga–Fürth**.

Na **Śląsku** budowę linii kolejowych rozpoczęły dwa towarzystwa kolejowe:

Kolej Górnośląska (*Oberschlesische Eisenbahn*)

Komitet Założycielski **Kolei Górnośląskiej** zawiązał się w 1836 roku we **Wrocławiu** i po otrzymaniu koncesji rozpoczęto budowę linii **Wrocław–Opole**, której pierwszy odcinek do **Oławy** został oddany 22 maja 1842 roku i był to zarazem pierwszy przejazd pociągu z napędem parowym w dzisiejszych granicach **Polski**. Linia została przedłużona do **Opola** w 1843 roku, a po dwóch latach nastąpiło otwarcie odcinka do **Gliwic**. Kolejny fragment do **Królewskiej Huty** otwarto dwa tygodnie później.

W październiku 1846 roku budowa linii została ostatecznie zakończona w **Mysłowicach**.

Kolej Wilhelma (*Wilhelmsbahn AG*)

Towarzystwo zbudowało w latach 1842–1847 linię kolejową **Koźle–Racibórz–Bogumin** jako odgałęzienie **Kolei Górnośląskiej**. Z kolei z tej linii w późniejszym okresie jako odnogę wybudowano m.in. linię **Nędza–Ligota** przez **Orzesze** (1856).

Dla mieszkańców naszej miejscowości kontakt z nowym wynalazkiem rozpoczął się w 1845 roku, a najbliższą stacją, gdzie owo „cudo” można było podziwiać, były **Gliwice**. Ale już parę lat później „ognisty rumak” pojawił się całkiem blisko po uruchomieniu połączenia kolejowego z **Nędzą** do **Orzesza**, co miało miejsce 31 października 1856 roku.

Przy nowo powstałej stacji **Orzesze** wybudowano bocznice do pobliskiej huty żelaza (dzisiejsza huta szkła). Tor bocznicy 30 lat później był zaczątkiem nowej linii kolejowej z **Orzesza** do **Gliwic** przez **Ornontowice**. Od wspomnianej bocznicy poprowadzono odrębny tor konnej kolejki wąskotorowej tzw. **Rossbahn** do nieodległego szybu **Türnagel** kopalni **Orzesche** oraz zlokalizowanych obok niego hałd, na które wywożono żużel z huty żelaza. Wydobyty szybem węgiel był transportowany kolejką głównie na potrzeby huty, ale również dalej po przeładunku na bocznicy. Można przyjąć z przymrużeniem oka, że... takie były początki kolejnictwa w **Ornontowicach**.

Po uruchomieniu linii: **Nędza–Katowice Ligota** w 1858 roku oraz **Jaśkowice–Łaziska Średnie** w 1865 roku nadal planowano kolejne połączenia kolejowe w tym rejonie. Przymyślnie w latach 1867–1873 powstała koncepcja budowy linii skierowanej na południe jako odgałęzienie z istniejącej relacji **Gliwice–Poremba (Zaborze)** i łączącej się z austriacką koleją północną relacji **Bohumin–Dziedzice**. Według pierwotnego założenia linia ta miała omijać **Orzesze** i **Żory**, a jej przebieg przez **Ornontowice** różnił się znacznie od znanego nam dziś, co pokazano na poniższej mapie.

W latach 80. XIX wieku wcześniejszy projekt został zmodyfikowany i powstała linia kolejowa wychodząca z **Gliwic** w kierunku południowym do **Orzesza**, nawiązując do oddanej już w 1884 roku linii **Orzesze–Żory**. Najpierw jednak w 1880 roku minister robót publicznych polecił wykonać ogólny projekt trasy **Gliwice–Orzesze–(Żory–Jastrzębie)** w celu komunikacyjnego udostępnienia tamtejszych pól górniczych i ułatwienia komunikacji kopalniom z rejonu mikołowskiego.

Zapewne wpływ na decyzję o przebiegu nowej linii miał **Wilhelm Hegenscheidt**, znany przemysłowiec górnośląski, który przygotowywał się do odkupienia majątku **Ornontowice**, co stało się faktem w 1883 roku. Planował również uruchomienie na terenie **Ornontowic** przy jednym z folwarków małej fabryczki łańcuchów, będącej filią jego fabryki w **Gliwicach**, posiadającej już wówczas własną bocznice kolejową.

Koncesję na budowę nowej linii **Gliwice–Orzesze** wydano 30 października 1883 roku, prace projektowe w terenie przeprowadzono w 1884 roku, a sam projekt był gotowy w roku następnym i został 31 sierpnia 1886 roku zatwierdzony przez ministra. Budowę rozpoczęto wiosną 1887 roku od strony **Sośnicy**. Po odbiorze technicznym (przeprowadzonym 20 września) 1 października 1888 roku oddano tę trasę do ruchu.

Na nowo powstałej trasie **Gliwice–Orzesze** początkowo kursowały 4 pary pociągów do **Orzesza** (3 z nich jechały dalej do **Żor**).

Ciąg dalszy w kolejnym wydaniu

Ireneusz Kubicki

Towarzystwo Miłośników Ornontowic